

ترجمه های تکراری و عوامل ظهور آن
التراجم المكرره وعوامل ظهورها

**Repeated Translations and the factors that Affect their
Appearance**

Abstract

My research dealt with the phenomenon of repeated translation. First Section deals with identifying repeated translation from both linguistic and terminological sides . Section two display the reasons and factors that stand behind this phenomenon while section three sheds light on the positive and negative sides of the phenomenon understudy and in the last section , the researcher sets several recommendations which lead to prevent the widespread of repeated translation phenomenon .

The results of this research show that the translator should be precise ,honest, skillful and has a high scientific morality in order not to let his mistakes be a reason for other translators to translate the same book another time ;Each state should join at least one of the international organizations which defend the publishing and author rights and that if one of the scientists gains one of innovation prices , this will consider one of the most important reasons that stands behind the appearance of this phenomenon . that's why we see the translators repeat the translation of translated books in order to gain money and fame .

Keywords: Translation, duplicate, factors, appearance, suggestion

چکیده

این بحث که با عنوان (ترجمه های تکراری و عوامل ظهور آن) پدیده ترجمه های تکراری را از جنبه های متعدد مورد بحث و بررسی قرار داده است، و از چهار مبحث تشکیل شده است، به ترتیب زیر است:

مبحث یکم واژه تکرار را بر اصطلاح ولغت مورد تعریف قرار داده است. ومبحث دوم به اسباب وعواملی که باعث بوجود آوردن آن پدیده اختصاص شده است. در مبحث سوم پژوهشگر تا حد امکان جنبه های مثبت ومنفی پدیده ترجمه های تکراری را بیان نمود. در پایان وضمن مبحث چهارم پژوهشگر پیشنهادهایی متعددی را برای جلوگیری پدیده ترجمه های تکراری را ایراد نمود.

از جمله نتایجی که پژوهشگر به آن رسید این است که مترجم باید در هنگام ترجمه کتاب امین و دقیق باشد، سعی میکند ترجمه خوبی و خالی از اشتباهات ارائه کند، وگرنه اشتباهات او بهانه ای برای مترجمان دیگر تا دست به ترجمه مجدد آن کتاب خواهد بود. و نیز دولت باید از مترجمان حمایت و پشتیبانی بکند، تا بتوانند ترجمه های خوبی ارائه کنند. عوامل دیگر که به وجود آوردن چنین ترجمه ها دریافت برخی از آثار ادبی یا علمی به جایزه های بین المللی است که این امر باعث می شود که مترجمان و ناشران به ترجمه و نشر آن اثر شتاب می‌زدند.

کلید واژگان: ترجمه، تکراری، عوامل، ظهور، پیشنهاد

ترجمه های تکراری و عوامل ظهور آن

م. م: مهدی احمد حسین

پیشگفتار

حمد و ستایش به خدای متعال، و نماز و سلام دائمین بر پیغمبر، و آل اطهار و اصحاب اخیار، اما بعد:

در آغاز میتوان گفت که ترجمه های دو باره، یا سه باره که معروف به (ترجمات تکراری) - تا حدی - يك اثری از پدیده های مخصوص به قرن بیست و بیست و یکم میلادی بوده است. و با اینکه مترجمان پیشین، گاهی اقدام به چنین کاری هم کرده بودند، ولی انگیزه آنان - بر عکس انگیزه بیشتر مترجمان امروز - برای بدست آوردن پول یا شهرت نبوده، بلکه وقتیکه برای آنها پیدا می شود که ترجمه قبلی به صورت درست و کامل نیست این اثر را بار دیگر ترجمه می نمودند. ولی در عصر نزدیک و امروز ترجمه های تکراری به عنوان يك پدیده قابل تشخیص گشته است، و روز به روز رو به افزایش میداد که نظر مترجمان و زبان شناسان را جلب می کرده است.

مسأله ای دیگر سرچشمه از واقع فعلی در زندگی مان است و ضروری اشاره بدان به نظر می رسد که ترجمه تکراری تابع هیچ قانون خاصی نیست، و برخی به دلیل استقبال بازار روی به ترجمه های مجدد می آورند، بلکه برخی از مترجمان از روی بی اطلاعی به سراغ آثار مورد نظر می رود. و با اینکه هر کاری هواداران و مخالفان دارد، و پدیده ترجمه های تکراری هم از این آیین دور

نیست ، ولی از نگاهی ساده به ترجمه های تکراری به نتیجه ای زیر می رسیم که آنها را می توان به سه گروه تقسیم نمود :

گروه اول : ترجمه های زیان آور .

گروه دوم ترجمه های سودمند .

گروه سوم : ترجمه های میان این دو گروه ؛ یعنی جنبه های منفی و مفید دارد .

اهمیت و ضرورت تحقیق :

از ویژگی های آشکار عصر امروز گستردگی تعاملات و ارتباطات میان بشر است ، بنحوی که می توان گفت که جهان بزرگ دیروز در عصر حاضر به عنوان يك دهی كوچك مبدل گشته است ، و بر طبق این امر هر چه جهان ما كوچك میشود ، جهان ترجمه روز به روز رو به گستردگی میشود (1) ، بنحوی که ترجمه عامل عمده ای در جهت تقویت جنبه های اجتماعی و اقتصادی و سیاسی میان کشورهای جهان به حساب می آید .

مسأله رعایت این هنر که روز به روز دارد پیشرفت میشود حتی برخی از اهل علم و ادب در باره علمی بودن آن سخن گفته بودند يك امر اجتناب ناپذیر شد . در برابر آن پیشرفت و نیاز جامعه به ترجمه پدیده هایی زیادی در آن ظاهر میشود از جمله آن ترجمه های تکراری که نیاز به بحث و بررسی دارد تا جنبه های مثبت آن تشخیص و تقویت شود ، و نیز جنبه های منفی آن تشخیص بشود ، و عوامل و اسباب پیدایش آنرا به بحث و بررسی کند ، و در باره جلوگیری از ترجمه های تکراری بی فایده پیشنهادی بکند ، تا در پیشرفت این هنر زیبا سهیم باشد . از این رو ، ما تصمیم گرفتیم که پدیده ترجمه های تکراری را مورد بحث و بررسی قرار دهیم ، بویژه عواملی که نقش مهمی در ایجاد آن پدیده داشت .

این بحث به چهار مطلب تقسیم شده است . مطلب اول متعلق به تعریف واژه ای (تکرار) در لغت و اصطلاح است . مطلب دوم از اسباب و عواملی که باعث بوجود آوردن ترجمه های تکراری است . مطلب سوم جنبه های منفی و مثبت ترجمه های تکراری را مورد بحث و بررسی قرار داد . و در مطلب اخیر پژوهنده پیشنهادهایی راند که بنظر او اثر خوبی برای جلوگیری از ترجمه های تکراری باشد و در پایان نمی توان ادعا کرد که این تلاش خالی از عیب و نقص است که به قول سعدی شیرازی (متکلم را تا کسی عیب نگیرد ، سخنش اصلاح نپذیرد) ، ولی بهر حال امید داریم که این پژوهش مورد استفاده خوانندگان و اهل علم می باشد .

مبحث یکم : تکرار در لغت و اصطلاح

از دیرباز فرهنگ نویسان عربی واژه (کرر) را که ریشه و واژه (تکرار) باشد ، در فرهنگهای خود ذکر نمودند ، از جمله (ابن منظور: ت 711 هـ) که معنی آن در

فرهنگ (لسان العرب) به طور کامل آشکار کرد (2) که گفت ((الكرّ الرجوع- بازگشتن- مصدر فعل : كرّ عليه يكرّ كراً وكروراً وتكراراً عطف، وكرّ عنه رجّع، وكرّر الشيء وكرره أعاده مرة بعد أخرى - دوباره گفتن سخنی یا دوباره کردن کاری- ويقال كرّرت عليه الحديث وكركرته اذا رددته عليه وكركرته عن كذا كركره إذا رددته - دوباره گفتن سخن- والكرّ الرجوع على الشيء - بازگشتن به چیزی- ومنه التكرار- (تکرار کردن) ، والكركره من الإدارة والترديد، وهو من كرّ وكركر، يقال: كركره الرحي ترددها، وألحّ على أعرابي في السؤال فقال: لا تكرروني، أراد لا ترددوا عليّ السؤال فأغظ- یکی از اعراب پرسشی بر او تکرار شده است، سپس گفت: لا تكرروني، بمعنى پرسشی را دوباره بر من تکرار نکنید، وگر نه خشمگین می شوم.)) (3)

بنا بر این میتوان گفت که همهء فرهنگ نویسان عرب چه قدیمی یا معاصر بر این متفق القولند که معنی واژه (تکرار) این است: بازگشتن به چیزی- سخن یاکار- وچند باره گفتن یا کردن آن است (4). نیز در شعر بسیاری از شعرای عرب به این معنی امده است، (امرؤ القیس) هنگام وصف کردن اسب خود چنین میگوید :

(5) كَجَلْمُودٍ صَخْرٍ حَطَّهُ السَّيْلُ مِنْ عَلِّ

اعشی نیز چنین میگوید :

وأهلي فداوك عند النّزال

(6) إذا كان دعوى الرجال الكريرا)

وبا اینکه دانشمندان و زبان شناسان و ناقدان پیشین عرب از قبیل:

سیبویه(ت: 180 هـ)، والفراء(ت: 207 هـ)، و ابو عیبده معمر بن المثنی

(ت: 209 هـ)، و جاحظ بصری (255 هـ)، ابن قتیبة(ت: 276 هـ) و ابن فارس (395 هـ)

واژه (تکرار) را در کتابهای خود بطور مستقیم تعریف نکرده بودند، ولی اشاره به

معنی و جاهای استعمال آن کرده اند (7)

از میان آنها که اشاره ای مخصوص به استعمال (تکرار) داشته، جاحظ بود که

آن را متعلق با سطح مخاطبان دانست، و اگر شنونده از اهل علم و فضل نبوده ،

وسخن را از وهله اول خوب نمی فهمند در این صورت تکرار سخن امر اجتناب

ناپذیر میشود، و غیر این صورت هیچ نیازی بتکرار نخواهد بود، بلکه آنرا از

عیبهای سخن دانست (8)

باگذشتن زمان ، دانشمندان و زبان شناسان و ناقدان عربی برای توضیح معنی

و تعریف واژه (تکرار) مبحثهایی مخصوصی در کتابهای خود نوشته اند . ابو هلال

عسکری(ت: 395 هـ) واژه (تکرار) را چنین تعریف نمود : ((دوباره یا چند باره

گفتن یا کردن چیزی است)) (9). ابن شیبث قرشی (ت: 625 هـ) گفت ((التكرير هو

أن ياتي بثلاث ، أو أربع كلمات موزونات ، ثم يختم بأخرى تكون القافية ، إما على

وزنه، أو خارجه عنهن مثل : لازال عالي المنار، حامي الزمار، عزيز الجار، هامى النعم، وافي المجد، نامى الحمد، جديد الجد، وافر القسم (((10) ؛ يعنى تكرير در سخن حاصل ميشد وقتيکه سخن موزون ميباشد، که آخرين کلمه در سه يا چهار عبارت با يك وزن ميباشد. و عبارت بعدى اما هم قافيه آنها يا مخالف ميباشد، مانند : لازال عالي المنار، حامي الزمار، عزيز الجار، هامى النعم، وافي المجد، نامى الحمد، جديد الجد، وافر القسم. آشکار است که ابن شيث قرشى در اين تعريف با همهء دانشمندان و زبان شناسان و ناقدان پيشين عرب متفق نبود، چون وى (تکرار) را به روش ديگر تعريف نموده که آن ربطى با تعريفات ادبى دارد. ابن الاثير (ت: 637هـ) گفت که آن : ((دلالة اللفظ على المعنى مردداً))⁽¹¹⁾؛ يعنى چند باره گفتن يك واژه. ابن ابى الاصبغ (ت: 654هـ) (تکرار) را طبق وظيفهء آن چنين تعريف کرد: ((چند باره گفتن يك واژه براى تاكيد وصف، و تاكيد مدح ياذم يا براى تاكيد تهديد ميباشد))⁽¹²⁾. ابو محمد القاسم السلجمانى (ت: 704هـ) تکرار را چنين تعريف کرد : ((دوباره گفتن يك واژه، يا چند واژه که متضمن يك معنى ميباشد ((13)) الحموى (ت: 837هـ) نیز گفت که آن ((چند باره گفتن يك واژه يا بيشتر که متضمن همين معنى ميباشد که براى تاكيد وصف، تاكيد مدح ياذم، تاكيد تهديد يا براى منفى کردن ميباشد))⁽¹⁴⁾. ابن معصوم (ت: 1120هـ) گفت : ((تکرار يا تکرير نیز گفته ميشد، اول اسم و دوم مصدر است که از مادهء (کررت الشىء) گرفته شده است. اگر چيزى را چند باره کردم. که آن عبارتند از چند باره گفتن يك واژه يا بيشتر از يك واژه، و اين تکرار يا تکرير شامل تکرار لفظى يا تکرار معنى که براى توضيح امرى ميباشد))⁽¹⁵⁾. ابن معصوم بر خلاف ابن ابى الاصبغ، و حموى معنى مطلق به تکرار داد؛ چون وى در هنگام تعريف تکرار از حيطهء چند باره گفتن يك واژه يا چند واژه بيرون شد، و فضاى بيشترى به تکرار داد، که آن هم شامل تکرار جمله يا عبارت دانست.

از اين همه ذکر شده مى توان گفت که معنى واژهء (تکرار) نزد دانشمندان و زبان شناسان پيشين عرب طبق وظيفهء آن که براى تاكيد ذم، يا تهديد کردن يا استحسان ميباشد، از مرز تکرار کردن يك واژه يا بيشتر از يك واژه که بصورت تکرار لفظى يا تکرار معنى ميباشد بيرون نشده بود. و بطور عمومى مى توان گفت که (تکرار) : چند باره گفتن يك واژه يا بيشتر که براى تاكيد يا تهديد يا توضيح بيشر ميباشد.

مبحث دوم : اسباب و علل ترجمه هاى تکرارى

مخفى نيست که همهء اهل علم و ادب متفق القول هستند که هر پديده اى در حوزهء علم و ادب از جاى خالى نمى آيد، و حتماً دنبال آن عواملى هست که نقش مهمى در بوجود آوردن آن ايفا کرده، و اين پديده هم از اين آيين مستثنى نيست، بويژه که مسئلهء ترجمه هاى تکرارى تابع هيچ قانون خاصى نيست، که برخى به دليل استقبال

بازار روی به ترجمه های مجدد می آورند ، و برخی دیگر از روی بی اطلاعی به سراغ آثار مورد نظر می رود. از این رو ، باید کلامی در باره علل ظهور این پدیده برانیم تا بتوانیم جنبه های مثبت و منفی را بطور واضح بیان کنیم.

1 - نادرست بودن ترجمه های قبلی :

معلوم است ، اگر ترجمه های قبلی يك كتاب متضمن اشتباهاتی است که منجر به نادرست شدن بسیاری از مضامین آن می باشد ترجمه ای جدید آن يك امر گریز ناپذیر میشود . نجف دریابندری ، ترجمه ای مکرر يك اثر را فقط قابل قبول میدانست که در دقت و صحت از ترجمه های قبلی پیشی بگیرد. بمعنی ترجمه جدید يك اثر ، حکم نوعی مبارزه طلبی و به چالش کشاندن ترجمه های پیشین را دارد (16) در این صورت مسئله ترجمه جدید آن كتاب را يك امر گریز ناپذیر میشود، و این امر ناشی از عللی چند بر طبق زیر است :

أ - ناتوانی مترجم در زبان مبدا یا مقصد :

توانائی و قدرت مترجم از زبان مبدأ یا زبان مقصد-که هر دو از امور بدیهی در ترجمه است - از شرایط بی چون و چرا يك مترجم قابل و توانا به حساب می آید. مترجم قبل از اقدام به یک ترجمه ای باید توانائی کامل در زبان مبدأ و مقصد داشته باشد ؛ چون در بسیاری از موارد اتفاق افتاده است که مترجم متن را به خوبی فهمیده و میتواند آنرا به طور شفاهی توضیح دهد، اما هنگام نگارش آن در می ماند. و اگر ترجمه خود را ارائه دهد، ترجمه روان و مانوس نیست (17) . و بی هیچ گمان این ناشی است از ناتوانائی مترجم در زبان مقصد یا سستی او در زبان مبدا . شواهد بسیاری در باره این مساله در ازمان گذشته یا از ترجمه های جدید داریم . ابن الندیم در کتاب مشهور خود (الفهرست) گفت : ((ملاحی که در زمان ما (یعنی نیمه دوم قرن چهارم برابر با قرن دهم میلادی) حیات دارد ، سریانی را به خوبی می داند ، ولي در عربی الفاظ زشتی (ناهنجاری) به کار می برد، نزد علی بن ابراهیم دهکی به کار ترجمه از سریانی به عربی مشغول بوده، و این دهکی ترجمه هایش را اصلاح می نماید ...)) (18) .

از دیگر مترجمان که در زبان مقصد ضعیف بودند (ابن ناعمه) است که او در زبان عربی توانا نبود لذا دیگران ترجمه هایش را درست می نموده اند (19) . کسانانی دیگر مانند (یحیی ابن عدی) ، و (متی ابن یونس) تلاشی به تجدید نظر در ترجمه های پیشین داشته اند ، و سعی کردند صورت و محتوای آن متون را تصحیح نمایند (20) .

- از مترجمانی دیگر که توانائی بزرگ در عربی ، و نقش مهمی در تصحیح بسیاری از ترجمه های دیگران داشته (قسط بن لوقا البعلبکی) بود (21). ابن الندیم در باره این مترجم گفت : ((ترجمه اش بسیار خوب و در یونانی و سریانی و عربی فصیح بود و چیزهایی را ترجمه کرده ، و ترجمه های را اصلاح نموده)) (22) .
- مترجم دیگری نامش (حنین بن اسحاق) تاثیر بزرگی در تصحیح ترجمه های آن زمان داشت از آن جمله : ترجمه ای که ابن البطریق از تیمائوس افلاطون ترجمه کرده است ، حنین ابن اسحاق اغلاط این ترجمه را تصحیح نموده است (23) .
- مترجمان سریانی نیز در ترجمه های خود از آثار فیلسوفان یونانی، شرح و تفسیرهایی موازی بامتن در ترجمه می گنجانیدند ، و به این صورت لایه هایی از اندیشه های نوافلاطونی خود را به متن می افزودند. مدتی بعد، ابن رشد فیلسوف مسلمان قرن ششم (دوازدهم میلادی) تلاش می کرد تا اندیشه ارسطویی را به حالت خالص اولیه ی خود بازگرداند ، و آن متون را ته از افزوده های سنگین مترجمان سریانی و عربی متقدم، دو باره به عربی ترجمه کند(24).

ب ناآشنائی کافی مترجم با موضوع مورد ترجمه:

مترجم قبل از اقدام به ترجمه يك كتابی باید باموضوع كتاب آشنائی کافی داشته باشد تا ترجمه خود طوری از آب در می آید که درست و سودمند باشد؛ زیرا که باید ((مترجم در آنچه که ترجمه می کند توانا باشد و خود صاحب همان دانشی باشد که مؤلف دارد)) (25) . معصومی همدانی یکی از مترجمان نامدار ایرانی گوید ((مترجمی که خود را موظف به فهم منظور نویسنده بداند، اگر بر موضوع ترجمه هم مسلط باشد، يك گام به سوی مؤلف شدن برداشته است)) (26) .

از این رو ، می توان گفت که نادرست بودن ترجمه ای سابق انگیزه ای مهمی برای بظهور پیوستن ترجمه تکراری به همین کتاب یا اثر است .

ت بی رعایت امانت در ترجمه :

بی رعایت امانت یکی از اسباب مهم دیگری که نقش مهمی در تکرار ترجمه ها به یک اثر یا کتابی بشمار می رود . بی هیچ گمان بیشتر متخصصان در کار ترجمه ، این ضرب المثلی را شنیدند که ((مترجم خائن است)) (27) .

بنظر ما شاید علت اطلاق این صفت بر مترجم راجع به این است که مترجم متصدی به کاری که بنظر بسیاری از زبان شناسان در معظم جنبه هایش قابل تحقق نیست. بنا بر این هر مترجم باید سعی کند در کار خود امین باشد، و در غیر این صورت حتماً به خیانت موصوف خواهد شد. یاد ذکر است که معیار امانت در ترجمه در عصر حاضر علاوه بر آنچه که باید شامل همه مطالب متن اصلی باشد،

بدون آنکه چیزی از آن افزوده یا کاسته میشود، شامل بسیاری از موارد مانند: سبک، لحن، زبان مناسب و غیره (28).

از این رو باید گفت که هر مترجمی که با یکی از جنبه های مزبور سهل انگاری کند یا یکی از آنها نادیده می گیرد، حتماً ترجمه خود دور از اصل و نیاز به ترجمه ای جدید دارد.

2 - دریافت برخی از آثار ادبی یا علمی به جایزه های بین المللی

مخفی نمی مانده که بمحض اینکه ادیبی یا دانشمندی یکی از جوایز بین المللی از قبیل جایزه نوبل یا جایزه بوکر را به دست می آورد، و نامش در رسانه های مطبوعاتی ذکر می شود، و آمار خوانندگان در جهان بالا برود، مترجمان و ناشران به ترجمه و نشر آثار او شتاب می زنند. علت این شتابی هم از نظر مالی و هم از نظر اعتباری که نامشان پای کتاب برایشان به ارمغان می آورد. ولی آنچه در این میان فراموش میشود این است که در این رقابت کمتر مترجمی به کیفیت و چگونگی ترجمه توجه میکند؛ چونکه توجه بدان مساله ها، حتماً از سرعت انتشار کتاب میگذرد، و به عقب ماندگی از رقبا منجر میشود. در صورتی که مترجمان باید شامه ای قویتر داشته باشند، و برای ترجمه کتابها منتظر مقام آوردن آنها نمی شوند، و از تجربیات خود بیشتر سود میجویند، و کتابهای ارزشمند را پیش از مشهور شدن رصد میکنند، تا زمانی بیشتری برای ارائه ترجمه بهتر از کتاب داشته باشند. بهترین مثالی در باره آن ادیب عربی معروف است (نجیب محفوظ) که برنده جایزه نوبل شد، فوراً بسیاری از مترجمان به سوی ترجمه آثارش به همه زبانهای جهان شتاب زدند، و دوران جدید از اقبال خوانندگان و ناشران به آثار ادب عربی آغاز گردید. جایزه نوبل (نجیب محفوظ) ضربه ای بود که روز بسته ترجمه های متوسط و ناشران کوچک را شکست (29).

اینجا باید اشاره کرد که قبل از برنده شدن (محفوظ)، کشورهای ثروتمند عرب برای کمک به ترجمه و انتشار آثار نویسندگان عرب زبان به زبانهای بزرگ جهان دخالت مالی میکند، و تلاش خود را کردند تا نتیجه گرفتند (30). در حقیقت این کار هم جدید نیست چون بسیاری از خلفای عباسی، و دیگر حامیان علم و ادب مشوق کار ترجمه بودند، و به روایت وقایع نگاران عرب، به مترجمان حقوق ماهیانه می پرداختند. مترجمان مهم در آن دوران حقوقی معادل 500 دینار طلا در ماه دریافت می کردند (31).

بلکه برخی از خلفا مثل (مامون عباسی) به (حنین ابن اسحاق) معادل وزن ترجمه های عربی او طلا می بخشید (32).

3- زمان و نقش آن در تحولات زبان:

باتوجه به پویایی و تحولاتی که در زبان با آن رو برو هستیم، مترجمان و زبان شناسان با ترجمه های مکرر از آثار کلاسیک و دشوار چندان مخالف نیستند، بلکه ترجمه های مکرر از آثار مزبور يك امر استثنائی، و نتیجه اش به سود خوانندگان و به سود فرهنگ خواهد بود (33).

از این جهت هر چند ده سال يك بار، این آثار را دوباره ترجمه شده، بویژه که 40 سال پیش در عرصه ترجمه چیزی به عنوان رعایت سبک و لحن وجود نداشت، ولی امروز دارای اهمیت بسیاری است که ((ترجمه آثار کلاسیک و دشوار مثل همان سنگ نوزده که در میدان ده در يك گوشه افتاده بود، و هر پهلوانی از راه میرسد سعی میکرد آنرا از جا بکند تا زورمندی خودش را به اهالی ده نشان بدهد)) (34).

علی صالح جو مترجم سرشناس ایرانی در این زمینه می گوید: ((کسی که به این تحقیق می پردازد باید عامل زمان را در نظر بگیرد، چرا که تعدیلاتی که مثلاً چهل سال پیش در ترجمه ای شده با معیارهای کنونی بسیار زیاد به نظر خواهد آمد، همچنانکه اگر کسی فرضاً بتواند از زمان جلو بیفتد و تعدیلات ترجمه ای فرض متعلق به سی بعد را اندازه گیری کند از میزان کم تعدیلات در آن بسیار تعجب خواهد کرد)) (35).

البته این ترجمه ها هم در صورتی قابل قبول است که به نسبت ترجمه های قبلی حرفی برای گفتن داشته باشد. و باید از یاد نرود که ترجمه آثار کلاسیک تلاشی و کوششی بسیار احتیاج دارد که ممکن است سالها طول میکشد اما در حکم گنجینه ای است که حتی فراتر از یک نیاز ادبی، بخشی از نیازهای اجتماعی را هم پاسخ می دهد. کلاسیکها آثاری ماندگارند، و ترجمه آنها هم به رشد ادبیات کمک میکند. و برای مثال سه ترجمه عربی از رباعیه خیام زیر است:

آن قصر که بهرام در او جام گرفت؟
 آهو بچه کرد و روبه آرام گرفت
 بهرام که کور میگرفتی همه عمر
 دیدی که چه گونه گور بهرام گرفت (36)

ترجمه ی کمی

إِنَّ ذَلِكَ الْقَصْرَ الَّذِي ضَمَّ جَمَشِيداً
 وَفِيهِ تَتَـأَوَّلُ الْأَقْدَا حَا
 وَلَدَتْ ظَبِيَّةُ الْفَلَا خَشْفَهَا فِيهِ
 وَأَمْسَى إِلَى ابْنِ أَوَى مَرَا حَا

ياالبهرام كيف كان يصيد
الوحش من قبل غدوة ورواحا
فانظر الآن كيف صاده القبر
وأسمى لا يستطيع براحا⁽³⁷⁾

ترجمهء دومى

قصر بهرام مربع السلطان
بات مأوى الارام والغزلان
ومراح الضرعام والسرطان.
والمليك الصياد صيد وأردي
ومن العرش حط حطاً للحد
بقر الوحش فوقه رائحات
غاديات تجتاحه أسرابا⁽³⁸⁾

ترجمهء سومى

بهرام غدا قصرک بعد السهرات
نهباً بيىدي بنات آوى وظباء
قد كنت مدى العمر تصيد الطيبات
واليوم قد صادك قبر بعراء⁽³⁹⁾

اما آثار جديد واغلب ميان مايه از اين نوع كتابها يك ترجمه خوب كافى است، چون
ثمرهء كار چيزى نبوده است جز وقت تلف شده وهزينه هاى چند برابر وفروش
بالقوه اى كه حالا بايد ميان چند كتاب تقسيم شود.

4 - ورود بسيارى از مترجمان ضعيف وكم تجربه به صحنه هنر ترجمه .

مترجمان كم تجربه كه بدون طي مراحل طبيعى رشد مترجم ، و عوض آنكه به
ترجمهء كارهاى ساده وكوتاه آغاز كنند، يك باره به سوى ترجمهء يك اثر معتبر
از قبيل رمان وكتابهائى بلند ميروند، وزمانى كه (كتاب) به پيشخوان كتابفروشى ها
ميرسد، انسان نام اين مترجمان را قبلاً در جاى ديگرى ندیده است، ونتيجهء كار
ترجمه هاى ضعيف وخوانندگان را به اعتياد شهرت جهانى نويسنده به سوى كتاب
ميروند،مياؤس ميكنند⁽⁴⁰⁾.

برای جلوگیری از انتشار چنین ترجمه ها ، ناشران باید قبل از پذیرفتن نشر
كتاب ترجمه شده ، آنرا خودش يا کارشناسانش محك مى زنند .واگر اشكال

داشت، آنرا به دست ویراستار میسپارند، و اگر اشکالات کتاب آنقدر زیاد بود که با ویرایش هم رفع نمی شد، آنرا به مترجم بر میگردانند. در مراحل بعد از انتشار هم قاعدتاً منتقدان هستند که باید کتابهای تازه را بخوانند، محک بزنند و گزارشی از یافته های خود در قالب مقاله ای دلچسپ و خواندنی به خوانندگان بدهد (41).

اینجا باید اشاره کرد که نقد ترجمه همچنان که برخی معتقدند بعنوان نقد مترجم یا اسائه ادب یا بی حرمتی به شخصیت او به حساب نمیاید (42) بسیاری از کتاب خوانان نه بر حسب نیاز و سلیقه که از روی کنجکاوی و حتی گاهی ابیومی خواندن يك كتاب به خواندن آن روی می آورند. این موضوع باعث شده ترجمه کتاب های مورد استقبال به يك مارتن تبدیل شود، و مترجمان برای ارائه اولین ترجمه از این کتابها با هم رقابت کنند.

5 - عدم تخصص مترجمان در ترجمه :

اکثر مترجمان حرفه ای متخصص نیستند ؛ یعنی اثری که ترجمه می کنند با رشته آنها ارتباط ندارد ، و باکمال تاسف بیشتر ترجمه ها در عصر حاضر از این گونه هستند. یعنی يك نفر علی الرغم از آنکه آشنائی کافی در تمام حوزه ها نداشته است ، امسال اثر فلسفی ترجمه می کند ، سال بعد اثر ادبی و سال دیگر در حوزه ای متفاوت ترجمه ای انجام می دهد، و در این صورت کار او پر از اشتباهات و نیاز به ترجمه مجدد خواهد بود.

مطلب سوم : جنبه های منفی و مثبت در ترجمه های تکراری

در آغاز کلام می توان گفت که بیشتر پدیده ها در همهء حوزه های علم و ادب علاوه بر جنبه های مثبت جنبه های منفی هم دارد یا بر عکس . موضوع ما نیز از این قاعده مستثنی نیست. در این مطلب تلاشی برای بیان جنبه های منفی و مثبت در ترجمه های تکراری بعمل می آید .

أ - جنبه های منفی:

جنبه های منفی و مثبت در زمینه های تکراری کم نیست ولی حوزه این بحث قابل تفصیلات بسیار نیست ؛ زیرا که آنها احتیاج به یک کتابی کامل یا بیشتر دارند . از این رو بحث ما تنها اکتفا به نمونه هایی از آن ها می کند ، بدین طور است . از مهمترین جنبه های منفی ترجمه های تکراری این است که آن موجب مغفول ماندن آثار معاصر می شود . این نتیجه يك نتیجه حتمی و بی چون و چرا به حساب می آید؛ چون حوزه علم و ادبیات حوزه کم کاری نیست که دست مترجمان در

انتخاب آثار بسته باشد، بویژه در عصر حاضر که صنعت چاپ و نشر به اوج خود رسیده، و ما هر روز شاهد نشر و چاپ صدها کتاب در حوزه‌های علم و ادب و دیگر از آن، به زبانهای گوناگون می‌بینیم به طوری که نیاز به مترجمان مقایسه با زمان گذشته چند برابر شده است (43).

بنا بر این ما معتقد هستیم که عوض آنکه یک مترجمی، وقت و کوشش خود را به ترجمه یک کتابی که قبل از او یک مترجمی یا چند مترجم دیگر آنرا ترجمه کرده بوده اند، به هدر می‌کند، به ترجمه آثار جدید که هیچ دستی بدان نزدیک نشده، بپردازد. و در این صورت خوانندگان هم گیج نشده، و هم نتایج ادبی و علمی معاصر مغفول نمی‌ماند. از جنبه‌های منفی دیگر آن تلف شدن وقت خوانندگان و صرف هزینه‌های بی‌فایده است که بسیاری از ترجمه‌های مکرر بویژه ترجمه کتابهای جدید برای صنعت نشر بلایی گردیده اند.

نتیجه بدیهی است دوباره کاری مطلق، به ضایع شدن وقت مترجمان و خوانندگان، و سرمایه‌های ناشران در گیر و تقسیم درآمد فروش اثر میان دو یاسه کتاب رقیب است، و نتیجه کار نیز چنانچه برخی از استادان ادعا می‌کنند غنیرتر گردیدن ادبیات همزمان نیست (44).

این بی‌توجهی در ترجمه هست که اصلاً افراد توجه نمی‌کنند دیگران قبلاً این کتاب را که او می‌خواهد ترجمه کند، ترجمه کرده اند، و آیا مشابه آن در بازار هست یا خیر؟ و بدینگونه بودجه‌های زیادی تلف می‌شود و هیچ واحد هماهنگ کننده و اطلاع‌رسان که اعلام کند در فلان موضوع چند کتاب ترجمه شده، وجود ندارد.

اشخاص هم معمولاً به این مساله اهمیت هم نمی‌دهند که ببینند در این حوزه چه کتاب‌هایی ترجمه شده است. این مشکل وجود دارد و شاید اسم آن را بتوان (پراکنده کاری) و (عدم برنامه‌ریزی مناسب) در ترجمه گذاشت. چند سازمان در کشور ادعا می‌کنند وظیفه‌شان این است، اما آنها نیز در پی این نبوده اند که به وضع ترجمه سامان بدهند. از چند ترجمه شتاب زده چیزی عاید خواننده نخواهد شد، در حالیکه نشر یک ترجمه سر فرصت که به دست مترجمی قابل انجام شده، و به درستی هم ویرایش شده باشد، صد در صد برای خواننده سودمندتر و دلچسبتر خواهد بود (45).

وجود ترجمه‌های متعدد از کتابی که به طور همزمان و در رقابت مترجمان راهی کتابفروشیهای میشود، میتواند برای نویسنده اصلی کتاب نیز زیان آور باشد؛ چون در این حال بیشتر از یک ترجمه از همان کتاب و بطور همزمان وارد بازار شد، و این باعث شد که سرمایه مترجمان در گیر و تقسیم درآمد فروش اثر میان دو یاسه کتاب رقیب است، و در این صورت ممکن است مترجم نمیتواند حق نویسنده کتاب را بپردازد (46).

نیز یک مساله ای دیگر که تاثیر منفی هم دارد که آن ترجمه های تکراری و همزمان ، مترجم را مضطرب میکند . مهمترین مشکل ترجمه های تکراری و همزمان اضطراب مترجم برای سرعت دادن به ترجمه و پایین آمدن کیفیت ترجمه است. این مشکل به ویژه در باره ترجمه آثار نویسندگان معروف بیشتر می شود؛ چون مطمئناً با چاپ جهانی اثر مترجمان می دانند باید در دو یا سه ماه کار را ترجمه کنند، تا از دیگر رقبا عقب نمانند، و از یادشان می رود که در حقیقت ترجمه فعالیتی فرهنگی است که رقابت زمانی و سرعت بخشیدن به کار ترجمه را در این حوزه بی معنا می کند (47).

چون مترجم نسبت به کاری که می کند، مسوول است و نباید به ترجمه به چشم یک کار اقتصادی نگریست ؛ زیرا فعالیت های زیادی هستند که آسانتر از ترجمه اند و درآمد بیشتری دارند. رقابت مترجمان مختلف بر سر کتابی که به تازگی منتشر شده به اصل کتاب لطمه می زند و کیفیت ترجمه را پایین می آورد . از سوی دیگر می توان گفت که نه فقط ترجمه های تکراری مترجم را مضطرب می نماید بلکه خوانندگان را نیز دچار سردرگمی می کنند. در مرحله بعد با انتشار کتاب، خواننده در خرید دچار سردرگمی می شود که کدام ترجمه را تهیه کند. بنابراین چاره ای ندارد جز این که به اعتبار نشر یا مترجم یکی را انتخاب کند، و این احتمال وجود دارد که ترجمه خوب و حرفه ای دیده نشود، و یک ناشر به واسطه ارتباطات قوی کار خود را بهتر بفروشد، و این کار باعث می شود که ترجمه خوبی شناخته نمی شود.

ب جنبه های مثبت:

معلوم است که هر کتابی پر از رموز و رازها است، و هر مترجمی می تواند گوشه ای از آنها کشف کند ، و در برابر خوانندگان می نهاد ؛ چون تمام مترجمان به اندازه يك دیگر نیستند . به عبارت دیگر يك مترجمی هنگام ترجمه خواه یا ناخواه نیروی خود را به برخی از جنبه های ترجمه متمرکز میکند، و آنرا اصلی میداند، و جنبه های دیگر را فرعی فرض میکند ، و مغفول میماند. در حالی که یک مترجم دیگر بر عکس می اندیشد ، و روی آن جنبه که قبلاً فرعی در نظر گرفته شده، متمرکز می کنند. گاهی خواننده به اعتبار ناشر ، و گاهی به اعتبار مترجم کتابی را انتخاب کرده ، بدون آنکه به عوامل دیگری فکر کند. به عبارت ساده ترمی توان گفت که هر خواننده ناشری خاص و مترجم خاص دارد.

بنا بر این اگر ترجمه یک کتاب منحصر به یک مترجم، و یک ناشر قرار می دهیم در این صورت گروه زیادی از خوانندگان از لذت و بهره برداری خواندن این کتاب محروم می مانند. هر ناشر محدوده بخش خود را دارد، و بنشر تعداد محدودی کتاب می پردازد. در نتیجه انتشار ترجمه های متفاوت می تواند شمارگان

بیشتری از يك اثر خوب، و خواندنی را در حوزه گسترده تری در اختیار خوانندگان بگذارد، آن هم باکاستی های بسیاری که در حوزه بخش کتاب وجود دارد (48). برخی از مترجمان عقیده دارند که ترجمه های تکراری هیچ لطمه ای به فروش کتاب نمی رسد، بویژه که جماعت کتاب خوان هوشیارند یعنی مثلاً کتابخوانی که می آید و میگوید دیوان (عمر خیام) ترجمه احمد صافی نجفی را میخواهم قضاوت کرده است بویژه که هر کتاب خوان مترجم خاص دارد، و مترجم خوب اینجا هم شناخته میشود، و این باعث میشود که مترجم های دیگر ناگزیر میشوند در ترجمه های خود دقت کنند. از فواید دیگر ترجمه های تکراری این است که برخی از کتاب های مفید و مهمی هنوز مقتصر بر یک ترجمه ای قدیمی است و آن شاید پر از اغلاط چاپی یا آن ترجمه ای ضعیف به شمار می رود (49).

از فواید دیگری ترجمه های مکرر این است که آن ((نخست این که زبان مقصد را اغنا می بخشد. دوم آن که درهای بستهء معانی پوشیده و پنهان متن را می گشاید. سوم آن که ابعاد و زوایای مختلف زیبایی و زوق و عمق اثر را آشکار می سازد و بالأخره سود، چهارم آن است که ادراک معانی و مقاصد متن را به اذهان نزدیک می کند)) (50). بلکه می توان گفت که ((ترجمه های متعدد از یک اثر به یک زبان، در حقیقت دریچه های پر شماری هستند که بر روی معانی موجود در اصل ترجمه شده گشوده می شوند. هرچه این دریچه ها بیشتر باشد، التذاز از اصل بیشتر و متن به فهم نزدیکتر خواهد شد؛ درست همچون نگر بستن به منظره ای دلگشا یا مزرعه ای وسیع، از درون پنجره های متعدد چشم، این نوع نگاه کردن، بر تعداد ابعاد شیء مرئی و تنوع نظر گاهها می افزاید و مواضع درک زیبایی منظره را افزایش می دهد)) (51). از این رو، غربیها معتقدند که ترجمه های متعدد یک اثر به یک لغت را از کارهای مهمی و با فایده بشمار می آورند، بلکه آن را ضرورتی می دانند که چشم پوشی از آن جایز نیست و حتی نسبت به افزایش تعداد این نوع ترجمه ها علاقه و تعصب نشان می دهند. (52)

پس بعد از همه آن پیدا می شود که بسیاری از تراجم تکراری باعث های مختلف دارد. و از مهمترین جنبه های منفی طمع به پول؛ یعنی محض هدف بازرگانی است یا بی اطلاعی مترجم بر ترجمه های سابق بود.

مطلب چهارم: پیشنهادها برای جلوگیری از ترجمه های تکراری

از پیشنهادهای مهمی که کمکی برای جلوگیری از تکرار ترجمه ها می دهد پیوستن به یکی از پیمانهای جهانی حق مؤلف (کپی رایت) است. این امر يك امر ساده و يك طرفی نیست؛ چون آن يك امر بزرگ مملکتی است، و نیاز به تسلیم لایحهء قانونی از طرف دولت دارد (53). پیوستن هر کشور به پیمانهای (کپی رایت) منافع زیادی برای آن کشور دارد. از آن جمله: آثار فرهنگی کشورهای بزرگ را به رایگان مورد بهره برداری قرار بدهد، و نیز هیچ کس در جهان از جمله مترجمان

نمی‌تواند قبل از کسب مجوز از ما دست به آثار علمی و ادبی ما بزند. در این صورت مترجم ناگزیر میشود قبل از اقدام به ترجمه هر اثری اجازه از صاحب اثر بگیرد. و بی هیچ گمان که برخورد صاحب اثر مثبت خواهد بود، چون اثرش را در يك جای دیگر مخاطب پیدامی کند، و حتی اگر صاحب اثر فوت کرد باید از خانوادگی او یا از دار نشر که مسبقاً اجازه نشر آن اثر را به یکی از زبانهای جهان گرفت در یافت کند (54).

بنظر ما علت این تاکید بر گرفتن مرخصی یا کسب مجوز به ترجمه یک اثری از همان مؤلف آن یا مرکز نشر این اثر راجع به این است که وقتی انسان بدون اطلاع و اجازه از صاحب اثری به ترجمه آن می پردازد، ای بسا درهای کمک را به روی خود بسته ببیند، چون وقتیکه با یک مشکلی در متن برخورد دارد و با مؤلف تماس بگیرد تا او را کمک کند، حتماً جواب منفی خواهد شنید. در حالی که اگر اجازه مسبق داشت و ترجمه او مجاز باشد، یقیناً نویسنده این اثر حاضر خواهد بود برای کمک او، و توضیحاتی بسیار درباره اثر او بدهد بلکه نکات تاریک آنرا برای مترجم روشن کند. در این صورت کار ترجمه آسانتر میشود، و حاصل کار هم ترجمه موفق باشد ناشر نیز آماده خواهد بود اصل مواد تصویری کتاب را در اختیار ناشر ترجمه مجاز قرار دهد تا کیفیت چاپ تصاویر ترجمه هم در حد چاپ تصاویر اصل کتاب باشد. يك چیزی خوب دیگری ناشی از پیوستن هر کشور به پیمانی جهانی (کپی رایت) این خواهد بود که مسئله حق مؤلف در داخل کشور نیز نظم و نسق خواهد یافت (55).

شایان ذکر این است که (کپی رایت) علاوه بر منافی که داشت مضاری هم دارد. مضارش این است که اگر يك مترجم ناشی و کم تجربه، امتیاز ترجمه اثری را در اختیار بگیرد که نتواند آنرا به خوبی ترجمه کند، در این صورت گروه بزرگی از خوانندگان از لذت مطالعه آن اثر محروم میمانند، و دیگران هم نمیتوانند به سراغ ترجمه آن بروند (56).

از پیشنهادهای دیگری که تاثیر بزرگی برای جلوگیری از ترجمه های تکراری داشت، ایجاد انجمنهای حرفه ای است که علی الرغم از اینکه ما در عصر شکوفایی ارتباطات زندگی می کنیم، ولی به نظر می رسد که ارتباط چندانی میان مترجمان از يك سو و بین مترجمان و صاحبان آثار و مشتریان و ناشران از سوی دیگر وجود ندارد (57).

از این جهت در عصر حاضر ایجاد انجمنهای صنفی مترجمان يك ضرورت گریز ناپذیر شده است، و کار عمده این انجمنها (انجمنهای حرفه ای مترجمان) برقراری ارتباط سه جانبه است:

اول: میان مترجم و مترجم. دوم: میان مترجم و خریدار، سوم: میان مترجم و جهان خارجی. تا مترجمان از اخبار دنیای ترجمه و از ابزار و امکاناتی برای بهبود

بخشیدن به کار ترجمه تولید می شود، باخبر بشوند، از قبیل انواع فرهنگی لغت، یا از امکاناتی که کامپیوتر می تواند در اختیار آنها بگذارد، یا از امکان ونحوه برقراری تماس با صاحبان اثر و غیره، این برقراری از طریق خبرنامه ای داخلی ونشریه ای علمی برقرار میشود. بدین صورت مترجمان از راه خبرنامه از کار و حال وتجارب یکدیگر آگاه میشوند (58).

شایان ذکر است که این انجمنهای ملی که عموماً عضو انجمن بین المللی مترجمان هستند، برای مترجمان خیلی کارها می تواند بکنند. در درجه اول حمایت از حقوق صنفی ومنافعشان باقدرت چانه زنی افزاینده ای که به عنوان يك اتحادیه صنفی پیدا میکند وبعد بسیاری کارهای دیگر در جهت ایجاد تماس وارتباط میان خود مترجمان وباصنفهای دیگر وسازمان های دولتی وحکومتی ودنیای خارج، پربایی کلاسها وکارگاه های ترجمه،تهیه و انتشار وژنه نامه های تایید شده و ایجاد بانک های اطلاعاتی کامپیوتری ترجمه های چاپ شده وترجمه های در دست اقدام است (59).

بدین صورت به حل وفصل مسئله ترجمه های تکراری سهیم داشته باشد. این پیشنهاد آسانتر از پیشنهاد اول بنظر میرسد، چون اول ابعاد خارج از کشور وبین المللی دارد.

از عواملی دیگر که نقش مهمی در جلوگیری از ترجمه های تکراری دارد ناشران است که قبل از پرداختن به این موضوع لازم اشاره نمود که پدیدآورندگان آثار وناشران در چرخه نشر مکمل یکدیگرند، و برای وجود يك ادبیات سرزنده وبانشاط، که مشوق کتاب خوانی باشد، وجود هر دو گروه در کنار یکدیگر لازم است. هر دو باید در کار خود قابلیت های مطلوب را داشته باشد وهماهنگ بایکدیگر پیش بروند (60). اگر ناشر داخلی نامه ای به ناشر خارجی میسپارد و اجازه نشر کتاب را پس از ترجمه آن از او بگیرد واطهار علاقه میکند که حقوق نشر ترجمه کتابی را که ناشر خارجی منتشر کرده به دست بیاورد، سپس این کتاب به يك مترجم قابل وتوانا میدهد، که از عهده کار ترجمه اثر به خوبی برآید. حالا اگر ناشر داخلی دیگر به فکر ترجمه همین کتاب افتاد وبرای گرفتن اجازه ترجمه اقدام کرد، ناشر خارجی به او پاسخ منفی خواهد داد، چون وي اجازه ترجمه کتاب را قبلاً واگذار کرده است (61).

به این صورت است که از ترجمه های مکرر جلوگیری میشود وتنها يك ترجمه مجاز داخلی وجود خواهد داشت. که اگر اتفاقاً خوش فروش هم از آب در آمد، همه فروش بالقوه کتاب در بازار نصیب همین يك ترجمه خواهد شد، وناشر ومترجم سود بیشتری خواهد برد.

از عوامل مهم دیگری است نقش مترجمان. بحث در این مساله از نظر قانونی یا دولتی نگاه نمی کند بلکه از نظر اخلاقی، وشاید ما هم احتیاج به پرسش

زیر را مطرح کرده ، داریم که اگر مترجم به جای نویسنده بود ، آیا راضی خواهد بود که یک مترجمی بغیر گرفتن اجازه از او اثرش را به زبان دیگر ترجمه کند ؟ جواب این پرسش صد در صد مثبت نخواهد بود ؛ چون هر کس قبول نمیکند کسی دیگر این طور بکند ، و در اموالش سهمیم باشد . بویژه اگر او زحمات زیادی در اتمام این کار کشید ، و بسیاری از اوقات خود برای بوجود آوردن چنین اثری اختصاص داد . در این صورت مترجم چگونه بخود اجازه میدهد کتاب خود را بدون کسب مجوز ، وبدون اینکه صاحب آن در منافع آن سهمیم داشته باشد ، ترجمه کند . حتماً اگر همه مترجمان مسئله را از این گوشه نگاه میکنند ، نقش بسا مهمی در جلوگیری از تکرارهای باز می کنند (62)

نتیجه گیری

- پس از این روندی که پر از بحث و استدلال و بیان در باره ترجمه های تکراری و جنبه های آن است می توان به نتایجی زیر برسیم :
- 1 - معنی واژه (تکرار) نزد دانشمندان و زبان شناسان پیشین عرب طبق وظیفه آن که برای تاکید ذم ، یا تهدید کردن یا استحسان میباشد ، از مرز تکرار کردن يك واژه یا بیشتر از يك واژه که بصورت تکرار لفظی یا تکرار معنی میباشد بیرون نشده بود .
  - 2 - بژوهشگر بعد مطالعه اقوال ائمه اهل علم بدین نتیجه رسید که (تکرار) چند باره گفتن یک واژه یا بیشتر که برای تاکید یا تهدید یا توضیح بیشتر میباشد .
  - 3 - پدیده ترجمه های تکراری تابع هیچ قانون خاصی نیست ، برخی از مترجمان به دلیل استقبال بازار روی به ترجمه های مجدد می آورند ، و برخی دیگر از روی بی اطلاعی به آثار مورد نظر میرود .
  - 4 - وجود يك ترجمه خوب حتماً بهتر از سه یا چهار ترجمه شتاب زده و پر غلط است . که هیچ سودی از آنها بدست نیآورد جزو تلف وقت خوانندگان و خرج بی فایده است .
  - 5 - ترجمه های تکراری از آثار کلاسیک مثل ستارگان در آسمان هستند ، که علی الرغم از اینکه در يك آسمان می چرخانند و پرتو هماف پرتو ، ولی در نظر بیننده هر ستاره ویژگیهای خاصی درآد . و باید از یاد نرود که ترجمه آثار کلاسیک برنامه ای بلند مدت بوده که ممکن است سالها طول می کشد اما در حکم گنجینه ای است که حتی فراتر از یک نیاز ادبی ، بخشی از نیازهای اجتماعی را هم پاسخ می دهد . کلاسیکها آثاری ماندگارند که تاریخ مصرف ندارند و حتی باز ترجمه آنها هم به رشد ادبیات کمک میکند .

- 6 - مترجم باید در هنگام ترجمه کتاب امین و دقیق باشد، سعی میکند ترجمه خوبی و خالی از اشتباهات ارائه کند، وگرنه اشتباهات او بهانه ای برای مترجمان دیگر تا دست به ترجمه مجدد آن کتاب خواهد بود .
- 7 - دولت باید از مترجمان حمایت و پشتیبانی بکند، تا بتوانند ترجمه های خوبی ارائه کنند. و این حمایت و پشتیبانی میتواند از راه برگزاری مسابقات سالانه برای انتخاب بهترین مترجمان، و جوایزی به آنها اهدا کند.
- 8 - هر کشور باید به یکی از پیمانهای جهانی حق مؤلف (کپی رایت) پیوست کند، بویژه که پیوستن به این گونه پیمانهای جهانی سودمندیهای زیادی دارد.
- 9 - از علل و اسباب وجود ترجمه های تکراری نادرست بودن ترجمه های قبلی است و آن هم راجع به عواملی مختلفی است که از آن جمله : نا توانی مترجم در زبان مبدا و زبان مقصد است ، و نا آشنائی کافی مترجم با موضوع مورد ترجمه است . عدم رعایت امانت کامل در ترجمه است . معیار امانت در ترجمه در عصر حاضر علاوه بر آنچه که باید شامل همه مطالب متن اصلی باشد ، بدون آنکه چیزی از آن افزوده یا کاسته میشود ، شامل بسیاری از موارد مانند : سبک ، لحن، زبان مناسب و غیره است .
- 10 - دریافت برخی از آثار ادبی یا علمی به جایزه های بین المللی یکی انگیزه های مهمی برای ظهور ترجمه های تکراری است .
- 11 - ترجمه های تکراری جنبه های منفی دارند که از بارزترین آنها که ترجمه های تکراری موجب مغفول ماندن آثار معاصر می شود، و تلف شدن وقت خوانندگان و صرف هزینه های بی فایده است، نیز ترجمه های تکراری و همزمان، مترجم را مضطرب کرد، و خوانندگان را نیز دچار سردرگمی می کنند .
- 12 - از فواید ترجمه های تکراری این است که ترجمه یک کتاب منحصر به یک مترجم، و یک ناشر باشد شاید گروه زیادی از خوانندگان بعلت نارسیدن آن به دست قراء از لذت و بهره برداری خواندن این کتاب محروم می مانند. نیز برخی از کتاب های مفید و مهمی هنوز مقتصر بر یک ترجمه ای قدیمی است و آن شاید پر از اغلاط چاپی یا آن ترجمه ای ضعیف به شمار می رود .
- 13 - از پیشنهاد های مهمی که کمکی برای جلوگیری از تکرار ترجمه ها می دهد پیوستن به یکی از پیمانهای جهانی حق مؤلف (کپی رایت) است ، و ایجاد انجمنهای حرفه ای است که نقش مهمی بین مترجم و خوانندگان علاوه بر مراکز نشر کتاب و مترجمان دیگر داشته باشد.
- 14 ناشران تاثیر مهمی در جلوگیری از ظهور ترجمه های تکراری که بیشتر آنها بی سود باشد ؛ زیرا که پدید آورندگان آثار و ناشران در چرخه نشر مکمل یک دیگرند .

كتاب نامه

- از پست و بلند ترجمه : كريم امامى : جلد اول : انتشارات نيلوفر : تهران : چاپ سوم : 1385 هـ ش .
- أساس البلاغة : الزمخشري : ج 2 .
- انتقال فلسفه يونانى به جهان اسلام : عبد الرحمن بدوى : ترجمه : اسماعيل سعادت : مجله : نشر دانش : سال سوم .
- أنوار الربيع في أنواع البديع : ابن معصوم ، على بن أحمد بن محمد : تحقيق : شاکر هادى شكر : ط 1 : مطبعة النعمان : النجف : العراق : ج 5 .
- آشنایی با مطالعات ترجمه نظريه ها و کاربردها : ماندی جرمى : ترجمه : حميد كاشانى : تهران : 1384 .
- البيان والتبيين : الجاحظ : تحقيق : علي ابو لمحم : مطبعة السفير : عمان : الاردن : ج 1 .
- تأويل مشكل القران الكريم : ابن قتيبة ، عبد الله بن مسلم الدينوري : ط 3 : دار الكتب العلمية : بيروت : لبنان .
- تحرير التحرير في صناعة الشعر وبيان إعجاز القرآن : ابن أبى الإصبع ، عبد العظيم بن الواحد بن ظافر : تحقيق : حفى شرف : مطابع شركة الاعلانات الشرقية : القاهرة : مصر .
- ترجمه و مترجم اصول وقواعد اساسى ترجمه : غلام رضا رشيدى : استان قدس رضوى : چاپ نهم : 1389 هـ ش .
- التعريفات : الشريف الجرجانى : تحقيق عادل أنور : 64 .
- التكرار في الدراسات النقدية بين الأصالة والمعاصرة : فيصل الحولي : 2011 م .
- الحيوان : الجاحظ : تحقيق : يحيى الشامي : دار الهلال : بيروت : لبنان : 2003 .
- خزانة الادب وغاية الأرب : الحموي ، تقي الدين ابى بكر على بن عبد الله : تحقيق : عصام شعيتو : ط 1 : دار الهلال : بيروت : لبنان : ج 1 .
- در باره ترجمه : نصر الله پور جوادى : مركز نشر دانشگاهى : تهران : 1366 هـ ش .
- ديوان امرؤ القيس : تحقيق : محمد ابو الفضل : دار المعارف : ط 1 : القاهرة : مصر .
- ديوان الاعشى الكبير : شرحه : مهدي محمد ناصر الدين : دار الكتب العلمية : بيروت : لبنان : ط 1 : 1987 .
- رباعيات خيام نيشابورى : عمر بن ابراهيم معروف به خيام : نسخهء محمد على قزوینی ، و قاسم غنى : قم : نگاران قلم : چاپ چهارم : 1383 هـ ش .

- رباعيات عمر الخيام : أحمد الصافي النجفي : منشورات المكتبة العصرية للطباعة والنشر : صيدا : لبنان .
- رباعيات عمر الخيام : معرّبة نظماً بقلم : وديع البستاني : المكتبة الشرقية طبع . نشر . توزيع : 49
- الصاحبي في اللغة ومسائله ، وسنن العرب في كلامها : ابن الفارس : أحمد بن محمد بن زكريا القزويني : تحقيق : عمر فاروق الطباع : ط 1 : مكتبة المعارف : بيروت : لبنان .
- الفروق في اللغة : ابو هلال العسكري : ط 4 : دار الافاق : بيروت : لبنان .
- فن ترجمه : محمد عبد الغني حسن : ترجمهء دكتور عباس عرب : مؤسسه ء چاپ وانتشارات آستان قدس رضوى : اصفهان : چاپ اول : 1376هش .
- فن ترجمه اصول نظري وعملي ترجمه از عربي به فارسي و فارسي به عربي : يحيى معروف چاپ اول : تهران : 1380هش .
- الفهرست : ابن النديم : ط : 1 : دار المعرفة : بيروت : لبنان .
- القاموس المحيط : مجد الدين الفيروز آبادي: المؤسسه العربية للطباعة . بيروت : جـ 2 .
- الكتاب : سيبويه : تحقيق : عبد السلام هارون : ط 1 : دار الجيل : بيروت : لبنان .
- گفتمان وترجمه: على صالح جو :تهران : نشر مركز: 1388هش .
- لسان العرب : ابن منظور : دار احياء التراث العربي : بيروت : مادة: كرر: جـ 12.
- المثل السائر: ابن الأثير : القسم الثالث : 3 .
- مجاز القرآن: أبو عبيدة :تحقيق: محمد فؤاد: ط 2: بيروت: جـ 1 .
- معالم الكتابة ومغانم الإصابة : القرشي ، عبد الرحيم ابن شيث : تحقيق : محمد حسن شمس الدين : دار الكتب العلمية : ط 1 : بيروت : لبنان .
- معاني القرآن : يحيى بن زياد الديلمي الفراء : تحقيق : محمد علي النجار : الهيئة المصرية للكتب : القاهرة :مصر : جـ 1.
- المنزح البديع في تجنيس أساليب البديع : القاسم بن محمد الانصاري السلجمني : مكتبة المعارف : ط 1 : بيروت : لبنان .
- نظريه ها ونظرهاي ترجمه : نادر حقاني : امير كبير : تهران : چاپ اول: - 1386هش .
- نظريه های ترجمه در عصر حاضر : ادوين كنتنرلر : ترجمه على صلح جو : انتشارات هرمس : تهران : چاپ اول : 1380هش .

منابع انترنتى :

-http: //www.ibna.ir/fa/doc/tolidi
 -file://c:users/al marsaDocument/Bluetooth Exchange
 Folder/npview.htm
 https://ar.wikipedia.org/wiki/ ويكيبيديا الموسوعة الحرة : رباعيات الخيام :
 http://www.magiran.com/nptoc.asp?mgID=2825&Number=5132

پاورقىها وحواشى

- 1- نك نظريه هاى ترجمه در عصر حاضر ، ادوين كنتنزلر ، ترجمه على صلح جو ، انتشارات هرمس تهران ، چاپ اول ، 1380 هـ ش ، ص 16.
- 2- نك : التكرار في الدراسات النقدية بين الأصالة والمعاصرة ، فيصل الحولي (رسالة ماجستير) ، 2011 م ، ص 5.
- 3- نك : لسان العرب ، ابن منظور ، دار احياء التراث العربي ، بيروت ، مادة: كرر، ج — 12: ص 64.
- 4- نك : التعريفات ، الشرف الجرجاني، تحقيق عادل أنور، ص 64 . أساس البلاغة ، الزمخشري : ج — 2 ، ص 389 . القاموس المحيط ، مجد الدين الفيروز آبادي ، المؤسسة العربية للطباعة بيروت ، ج — 2 ، ص 132.
- 5- ديوان امرؤ القيس ، تحقيق محمد ابو الفضل ، دار المعارف ، ط 1 ، القاهرة ، مصر ، ص 19.
- 6- ديوان الاعشى الكبير شرحه ، مهدي محمد ناصر الدين، دار الكتب العلمية ، بيروت ، لبنان ، ط 1 - 1987 ، ص 70.
- 7- نك : الكتاب ، سيبويه ، تحقيق عبد السلام هارون ، ط 1 ، دار الجبل بيروت ، لبنان ، ص 61 . معانى القرآن ، يحيى بن زياد الديلمى الفراء ، تحقيق محمد علي النجار ، الهيئة المصرية للكتاب ، القاهرة ، مصر ، ج — 1 ، ص 176 . مجاز القرآن ، أبو عبيدة : تحقيق محمد فؤاد ، ط 2 بيروت ، ج — 1 ، ص 105 . تأويل مشكل القرآن الكريم ، ابن قتيبة ، عبد الله بن مسلم

- الدينوري , ط 3 , دار الكتب العلمية بيروت , لبنان , ص 235. الصحابي في اللغة ومسائلها ,
وسنن العرب في كلامها : ابن الفارس , أحمد القزويني , تحقيق عمر فاروق الطباع , ط 1 ,
مكتبة المعارف , بيروت , لبنان , ص 213.
- 8- نك: البيان والتبيين, الجاحظ, تحقيق علي ابو ملحم, مطبعة السفير, عمان, الاردن , ج—
1, ص 105.
- 9- الفروق في اللغة , ابو هلال العسكري , ط 4 , دار الافاق , بيروت , لبنان , ص 30.
- 10 - معالم الكتابة ومغانم الإصابة , القرشي , عبد الرحيم ابن شيث , تحقيق محمد حسن
شمس الدين , دار الكتب العلمية , ط 1 , بيروت , ص 106.
- 11- المثل السائر, ابن الأثير , القسم الثالث, ص 3 .
- 12- تحرير التحرير في صناعة الشعر وبيان إعجاز القرآن , ابن أبي الإصبع , عبد العظيم بن
الواحد بن ظافر , تحقيق حفي شرف , مطابع شركة الاعلانات الشرقية , القاهرة , مصر, ص
373.
- 13- المنزوع البديع في تجنيس أساليب البديع , القاسم بن محمد الانصاري السلجقاني , مكتبة
المعارف , ط 1 , بيروت , ص 476.
- 14- خزائن الادب وغاية الأرب , الحموي , تقي الدين ابي بكر, تحقيق عصام شعيتو , ط 1 , دار
الهلل , بيروت , لبنان , ج — 1, ص 361.
- 15- أنوار الربيع في أنواع البديع , ابن معصوم , علي بن أحمد: تحقيق شاكر هادي شكر ,
ط 1 , مطبعة النعمان , النجف , العراق , ج — 5 , ص 345.
- 16- نك : (<http://www.khabaronline.ir/new-11364.aspx>)
- 17- نك : ترجمه و مترجم اصول وقواعد اساسي ترجمه, غلام رضا رشدي , استان قدس
رضوي, چاپ نهم , 1389, ص 11.
- 18- انتقال فلسفه يوناني به جهان اسلام , عبد الرحمن بدوي , ترجمه , اسماعيل سعادت
مجله , نشر دانش , سال سوم , ص 61.
- 19- نك : الفهرست , ابن النديم , ص 234.
- 20 - نك : در باره ترجمه , نصرالله پور جوادی , مركز نشر دانشگاهي, تهران , 1366
هش , ص 83.

- 21 - نگ , در باره ترجمه نصرالله پور جوادی, ص 83 .
- 22- الفهرست , ابن الندیم , ترجمه فارسی , ص 243 .
- 23- نگ , در باره ترجمه , نصر الله پور جوادی , ص 83 .
- 24 - نگ , همان منبع قبلی , همان صفحه .
- 25- الحيوان , الجاحظ , تحقيق , يحيى الشامي , دار الهلال , بيروت , لبنان , 2003 , ج 1 , ص 51 .
- 26- گفتمان و ترجمه, علی صالح جو , تهران , نشر مرکز , 1377 هـ, ص 51 .
- 27- از پست و بلند ترجمه , کریم امامی , جلد اول , انتشارات نیلوفر, تهران , چاپ سوم , 1385 هـ, ص 171 .
- 28- نگ , آشنایی با مطالعات ترجمه نظریه ها و کاربردها , ماندی جرمی , ترجمه , حمید کاشانی, تهران , 1384, ص 171 .
- 29- نگ , از بست و بلند ترجمه : کریم امامی , جلد دوم , انتشارات نیلوفر, تهران , چاپ اول , 1985, ص 66 .
- 30- نگ , همان منبع قبلی, همان صفحه .
- 31- نگ , الفهرست , ابن الندیم , ط 1 , دار المعرفه , بيروت , لبنان , ص 304 .
- 32- نگ , از پست و بلند ترجمه , کریم امامی , جلد دوم , ص 68 .
- 33- نگ , همان منبع قبلی , ص 53 .
- 34- از پست و بلند ترجمه , کریم امامی , جلد دوم, ص 42 .
- 35- نگ, گفتمان و ترجمه, علی صالح جو, نشر مرکز, تهران چاپ پنجم, 1388, ص 60 .
- 36- رباعیات خیام نی‌شاپوری , عمر بن ابراهیم معروف به خیام : نسخه محمد علی قزوینی , و قاسم غنی, قم , نگاران قلم , چاپ چهارم , 1383 هـ, ص 10 .
- 37- رباعیات عمر الخیام: ترجمه احمد الصافی النجفی: منشورات المكتبة العصرية للطباعة والنشر, صیدا , لبنان , ص 25 .
- 38- رباعیات عمر الخیام , معربه نظما بقلم , ودیع البستانی , المكتبة الشرقية للطباعة والنشر, ص 49 .

- 39- ویکی‌دا الموسوعة الحرة، رباعیات الخیام.
- 40- نگ : از پست وبلند ترجمه ، کریم امامی ، جلد دوم ، ص 98.
- 41- نگ : از پست وبلند ترجمه ، کریم امامی ، جلد دوم ، ص 98.
- 42- نگ : فن ترجمه اصول نظری و عملی ترجمه از عربی به فارسی و فارسی به عربی ، وحی معروف چاب اول ، تهران ، 1380 هـ ش ، ص 3.
- 43- نگ : نظریه ها و نظریه های ترجمه ، نادر حقانی ، امیر کیور ، تهران ، چاپ اول- 1386 هـ ش ، ص 54.
- 44- نگ : از پست وبلند ترجمه ، کریم امامی ، جلد دوم ، ص 347 .
- 45- نگ : همان منبع قبلی ، ص 348.
- 46- نگ : <http://www.ibna.ir/fa/doc/tolidi>
- 47- نگ : <http://www.magiran.com/nptoc.asp?mgID=2825&Number=5132>
- 48- نگ : از پست وبلند ترجمه ، کریم امامی ، ج 2 ، ص 111.
- 49- همان منبع ، ص 111.
- 50- فن ترجمه ، محمد عبد الغنی حسن ، ترجمهء دکتر عباس عرب ، مؤسسه ء چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی ، اصفهان ، چاپ اول - 1376 هـ ش ، ص 153 .
- 51- همان منبع قبلی ، ص 154
- 52- همان منبع قبلی ، همان صفحه .
- 53- نگ : از پست وبلند ترجمه ، کریم امامی ، ج 2 ، ص 117.
- 54- نگ : همان منبع قبلی ، ج 2 ، ص 120.
- 55- نگ : از پست وبلند ترجمه ، کریم امامی ، ج 1 ، ص 15.
- 56- نگ : file://c:/users/al_marsa/Document/Bluetooth Exchange Folder/npview.htm
- 57- نگ : از پست وبلند ترجمه ، جلد اول ، ص 33.
- 58- نگ : همان منبع قبلی ، ص 34 .
- 59- نگ : همان منبع قبلی ، ص 34 .
- 60- نگ : از پست وبلند ترجمه ، جلد اول ، ص 75.

61- نك : همان منبع قبلى, صصص100-101.

62- نك : همان منبع قبلى,ص140.

التراجم المكررة وعوامل ظهورها

م.م. مهدي احمد حسين

المستخلص؛

إنّ بحثى الموسوم (التراجم المكررة وعوامل ظهورها). قد تناول بحث ظاهرة التراجم المكررة من جوانب عدة حيث اشتمل المبحث الأول على التعريف بالتكرار لغة واصطلاحاً. وتطرق المبحث الثاني إلى الأسباب والعوامل التي أدت إلى وجود هذه الظاهرة، أما المبحث الثالث فقد سلط فيه الباحث الضوء على الجوانب السلبية والإيجابية لتلك الظاهرة. وفي المبحث الأخير يسرد الباحث مقترحات متعددة تسهم في الحد من انتشار ظاهرة التراجم المكررة. ومن جمله النتائج التي توصل لها الباحث: على المترجم ان يكون دقيقاً وأميناً و متسماً بالمهنية والاخلاق العلمية العالية، كي لاتكن أخطائه مدعاة لبقية المترجمين أن يقدموا على ترجمة ذلك الكتاب مرة أخرى.. وكذلك ينبغي على كل دولة أن تسعى جاهدةً بغية الانضمام فى أقل تقدير الى واحدة من المنظمات الدولية التي تعنى بالحفاظ والدفاع عن حقوق التأليف والنشر. وان حصول احد العلماء او الادباء على واحدة من جوائز الابداع العالمية، هي اهم سبب في ظهور هذه الظاهرة، فنرى تهافت المترجمين على ترجمه ذلك الاثر بغية كسب المال والشهرة.

السيرة الذاتية

م.م. مهدي احمد حسين. بكالوريوس ترجمة في اللغة الفارسية، يلمو عالي ترجمة في اللغة الفارسية بدرجة امتياز، ماجستير ترجمة في اللغة الفارسية.

مكان العمل: رئاسة جامعة ديالى - قسم الشؤون القانونية، وتدرسي في كلية التربية للعلوم الصرفة. المناصب التي شغلها: مسؤول شعبة الصادر والوارد في رئاسة الجامعة، مسؤول شعبة الافراد في رئاسة الجامعة، مسؤول شعبة التوظيف والملاك في رئاسة الجامعة، مسؤول الشعبة الادارية في رئاسة الجامعة.

الاميل: mhdi.a.hussain@uodiyala.ed